

۲۱۸۸۵۶۷

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعدیل قرارداد در آئینه فقه و حقوق ایران

www.ketab.ir

مؤلفان:

میثم محمدی

استاد دانشگاه و پژوهشگر فقه و حقوق

دکتر مرتضی چیت ساریان

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید مطهری

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: محمدی، میثم، ۱۳۷۰-
عنوان و نام پدیدآور	: تعدیل قرارداد در آئینه فقه و حقوق ایران / میثم محمدی، مرتضی چیت‌سازیان
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص: ؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۴۷۰-۸-
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۲ - ۱۹۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: قراردادها -- ایران -- اصلاح
موضوع	: Contracts -- Iran -- Modification*
موضوع	: عقود و ایقاعات (فقه)
موضوع	: Contracts (Islamic law)
موضوع	: تعهدات (حقوق) -- ایران
موضوع	: Obligations (Law) -- Iran
موضوع	: تعهدات (فقه)
موضوع	: Obligations (Islamic law)
شناسه افزوده	: چیت‌سازیان، مرتضی، ۱۳۴۱ -
رده بندی کنگره	: KMFH۸۲۷
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۵۸۳۸۹
وضعیت رکورد	: فیپا

www.ketab.ir

نام کتاب	: تعدیل قرارداد در آئینه فقه و حقوق ایران
ناشر	: چتر دانش
مؤلفان	: میثم محمدی - مرتضی چیت‌سازیان
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۳۹۹
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۴۷۰-۸-
قیمت	: ۳۷۵۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینیری جاوید (آردبیهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز بخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز میرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید پیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آناری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی پیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

فصل اول: مفاهیم و کلیات	۱۱
بخش اول: پیشینه و مفهوم تعدیل قرارداد و واژه‌های مرتبط با آن	۱۳
مبحث اول: پیشینه تعدیل قرارداد در فقه	۱۳
مبحث دوم: مفهوم تعدیل	۱۴
گفتار اول: معنای لغوی تعدیل	۱۵
گفتار دوم: معنای اصطلاحی تعدیل	۱۷
مبحث سوم: قرارداد و مفاهیم مرتبط با آن	۱۸
مبحث چهارم: تعریف تعدیل قرارداد	۲۳
مبحث پنجم: تئوری عدم پیش‌بینی	۲۴
گفتار اول: مفهوم و ماهیت حقوقی تئوری عدم پیش‌بینی	۲۴
گفتار دوم: شرایط لازم برای اعمال تئوری عدم پیش‌بینی	۳۳
گفتار سوم: آثار تئوری عدم پیش‌بینی	۳۴
بخش دوم: اقسام تعدیل قرارداد	۳۶
مبحث اول: تعدیل قراردادی	۳۶
انواع راه‌های تعدیل قرارداد	۳۷
گفتار اول: پیش‌بینی تعدیل به هنگام انعقاد قرارداد	۳۷
گفتار دوم: پیش‌بینی تعدیل در حین انعقاد قرارداد	۴۵
مبحث دوم: تعدیل قانونی	۵۳
گفتار اول: تعدیل مستقیم توسط قانون	۵۵
گفتار دوم: تعدیل قرارداد به حکم قانون توسط قاضی	۵۶
مبحث سوم: مفهوم تعدیل قضایی و نسبت آن با اصل آزادی اراده در قراردادها	۵۹
گفتار اول: مفهوم تعدیل قضایی	۵۹
گفتار دوم: نسبت اصل آزادی قراردادی با تعدیل قضایی	۶۱
گفتار سوم: عوامل محدودکننده اصل آزادی قراردادی و جایگاه تعدیل در آن	۶۴
بخش سوم: ماهیت حقوقی تعدیل قرارداد	۶۸
مبحث اول: تعدیل قرارداد به‌عنوان یکی از استثنائات قاعده لزوم قراردادها	۶۸
مبحث دوم: تعدیل قرارداد به‌عنوان یکی از آثار عقد	۶۹

- مبحث سوم: تعدیل قرارداد به‌عنوان نوعی اداره عقد ۶۹
- مبحث چهارم: تعدیل قرارداد به‌عنوان یکی از شیوه‌های جبران خسارت ۷۰
- مبحث پنجم: موارد قریب به تعدیل قرارداد ۷۰
- گفتار اول: احتکار ۷۱
- گفتار دوم: ربا ۷۳
- گفتار سوم: «قیمت‌شکنی یا ارزان‌فروشی موقت» ۳۷

فصل دوم: مبانی فقهی تعدیل قرارداد ۷۷

- بخش اول: قاعده لا ضرر ۷۹
- مبحث اول: مدارک و مستندات قاعده ۷۹
- گفتار اول: کتاب ۷۹
- گفتار دوم: سنت ۸۲
- گفتار سوم: اجماع ۸۳
- گفتار چهارم: عقل ۸۴
- مبحث دوم: معنا و مفهوم ضرر و ضرار ۸۴
- گفتار اول: معنای ضرر و ضرار ۸۴
- گفتار دوم: مفهوم لا ضرر ۸۶
- مبحث سوم: پذیرش حاکمیت قاعده لا ضرر از دیدگاه قانون مدنی ۸۷
- بخش دوم: قاعده عسر و حرج ۸۹
- مبحث اول: مفهوم عسر و حرج ۸۹
- گفتار اول: مفهوم عسر ۸۹
- گفتار دوم: مفهوم حرج ۹۰
- مبحث دوم: انواع حرج ۹۱
- مبحث سوم: مستندات و مبانی قاعده نفی عسر و حرج ۹۳
- گفتار اول: کتاب ۹۳
- گفتار دوم: سنت ۹۵
- گفتار سوم: اجماع ۱۰۳
- گفتار چهارم: عقل ۱۰۴

- گفتار پنجم: قیاس ۱۰۶
- مبحث چهارم: شرایط استناد به قاعده نفی عسر و حرج ۱۱۳
- مبحث پنجم: نفی عسر و حرج در قوانین ایران ۱۱۵
- بخش سوم: نظریه غبن حادث ۱۱۸
- مبحث اول: مفهوم غبن حادث ۱۱۸
- مبحث دوم: مبنای خیار غبن در فقه ۱۱۹
- مبحث سوم: شرایط استناد به غبن حادث ۱۲۲
- مبحث چهارم: ضمانت اجرای غبن حادث ۱۲۵
- بخش چهارم: نظریه شرط ضمنی ۱۲۷
- مبحث اول: تبیین نظریه شرط ضمنی ۱۲۷
- مبحث دوم: مبنای نظریه شرط ضمنی ۱۲۸
- مبحث سوم: نقد دیدگاه نظریه شرط ضمنی و پاسخ به آن ۱۳۲
- مبحث چهارم: دیدگاه طرفداران نظریه شرط ضمنی ۱۳۴
- مبحث پنجم: شرط ضمنی در فقه ۱۳۵
- مبحث ششم: ضمانت اجرای نظریه شرط ضمنی ۱۳۸

فصل سوم: مبانی حقوقی، قلمرو، شرایط و آثار تعدیل قرارداد ۱۴۵

- بخش اول: مبانی حقوقی تعدیل قرارداد ۱۴۶
- مبحث دوم: نظریه سوءاستفاده از حق ۱۵۳
- مبحث سوم: نظریه رفتار خلاف حسن نیت ۱۵۶
- مبحث چهارم: نظریه علت ۱۵۹
- بخش دوم: قلمرو شمول تعدیل قرارداد ۱۶۲
- بخش سوم: شرایط استناد به نظریه تعدیل قرارداد ۱۶۵
- مبحث اول: غیرقابل پیش‌بینی بودن حادثه ۱۶۵
- مبحث دوم: اجتناب‌ناپذیر بودن حادثه ۱۶۷
- مبحث سوم: عدم قابلیت انتساب حادثه به طرف‌های عقد ۱۶۸
- مبحث چهارم: دگرگونی اساسی اقتصادی در قرارداد ۱۶۹
- بخش چهارم: ضمانت اجرای تعدیل قرارداد ۱۷۲